

SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW

**JAKO PRZEDMIOT
SPRAWOZDAWCZOŚCI NIEFINANSOWEJ
W ŚWIETLE REGULACJI PRAWNYCH
I DOŚWIADCZEŃ PRAKTYCZNYCH
W POLSCE I NA UKRAINIE**

Redakcja naukowa

Ryszard Kamiński

Poznań 2020

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

**ЯК ПРЕДМЕТ
НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
З ОГЛЯДУ НА ПРАВОВІ НОРМИ
ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД
У ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНІ**

Науковий редактор
Ришард Камінські

Познань 2020

Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstw jako przedmiot sprawozdawczości niefinansowej w świetle regulacji prawnych i doświadczeń praktycznych w Polsce i na Ukrainie
@ Copyright by Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Poznaniu 2020

Redakcja naukowa
prof. UAM dr hab. Ryszard Kamiński

Recenzent naukowy
Prof. dr hab. Jerzy Babiak

Redaktor techniczny
Maciej Mikulewicz

Redakcja językowa
Maciej Mikulewicz

Wydawca
Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Poznaniu
ul. Piątkowska 122/3
60-649 Poznań
www.pte.poznan.pl
info@pte.poznan.pl

ISBN 978-83-958472-1-9

SPIS TREŚCI

Wstęp	13
ПЕРЕДМОВА	19
Rozdział I. Istota społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw	27
1.1. Uwagi wstępne	27
1.2. Pojęcie i geneza koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (autor: Ryszard Kamiński)	27
1.3. Znaczenie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw dla rozwoju społeczeństwa i gospodarki (autorka: Inna Khovrak)	35
1.4. Wnioski	44
Rozdział II. Standardy i wytyczne działalności odpowiedzialnej społecznie	45
2.1. Uwagi wstępne	45
2.2. Działania na rzecz standaryzacji działań z obszaru CSR (autor: Ryszard Kamiński)	45
2.3. Obszary i zasady społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw według normy ISO 26000 (autor: Ryszard Kamiński)	53
2.4. Wnioski	65
Rozdział III. Zarządzanie CSR w przedsiębiorstwie	67
3.1. Uwagi wstępne	67
3.2. Proces wdrażania koncepcji społecznie odpowiedzialnego biznesu (autor: Ryszard Kamiński)	68

3.3. Narzędzia realizacji celów w obszarze CSR (autor: Ryszard Kamiński)	73
3.4. Metody pomiaru wyników realizacji koncepcji społecznie odpowiedzialnego biznesu (autorzy: Ryszard Kamiński, Andrii Kolosok, Oksana Polinkevych) ...	78
3.5. Wnioski	86

Rozdział IV. Sprawozdawczość niefinansowa w systemie komunikacji biznesowej przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego

4.1. Uwagi wstępne	87
4.2. System komunikacji przedsiębiorstwa z jego interesariuszami (autor: Ryszard Kamiński)	87
4.3. Informacje finansowe i niefinansowe jako przedmiot komunikacji biznesowej (autor: Ryszard Kamiński)	94
4.4. Podejścia do budowy modelu sprawozdań niefinansowych i proces ich sporządzania (autorka: Inna Khovrak)	100
4.5. Wnioski	107

Rozdział V. Regulacje sprawozdawczości niefinansowej w Unii Europejskiej, Polsce i na Ukrainie

5.1. Uwagi wstępne	109
5.2. Regulacje Unii Europejskiej (autor: Ryszard Kamiński)	109
5.3. Regulacje obowiązujące w Polsce (autor: Ryszard Kamiński)	116
5.4. Regulacje dotyczące sprawozdawczości niefinansowej na Ukrainie (autorka: Inna Khovrak)	122
5.5. Wnioski	128

Rozdział VI. Raportowanie niefinansowe zagadnień społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w Polsce (autor: Ryszard Kamiński)

6.1. Uwagi wstępne	131
6.2. Pierwsze doświadczenia obligatoryjnego raportowania niefinansowego dużych przedsiębiorstw zainteresowania publicznego	131
6.3. Omówienie wybranych raportów z badań nad sprawozdaniami niefinansowymi ...	142
6.4. Przykłady raportowania niefinansowego przez Grupę LOTOS oraz PKN ORLEN	146
6.5. Badania Forum Odpowiedzialnego Biznesu na temat CSR	152
6.6. Wnioski	155

Rozdział VII. Rozwój koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu i raportowanie osiągnięć z tego obszaru przez przedsiębiorstwa na Ukrainie 159

- 7.1. Uwagi wstępne 159
- 7.2. Współpraca Ukrainy z organizacjami międzynarodowymi w obszarze zrównoważonego rozwoju gospodarki i CSR (autorki: Natalia Pavlikha, Iryna Kytsyuk) ... 160
- 7.3. Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw na Ukrainie (autorzy: Ryszard Kamiński, Oksana Polinkevych) 166
- 7.4. Aktualne trendy raportowania niefinansowego na Ukrainie (autorka: Inna Khovrak) 172
- 7.5. Zastosowanie standardów raportowania zagadnień CSR w przedsiębiorstwach ukraińskich – wybrane praktyki (autorki: Natalia Pavlikha, Iryna Kytsyuk) 176
- 7.6. Praktyka CSR w przedsiębiorstwach z sektora finansowego (bankowego i ubezpieczeniowego) (autorka: Inna Khovrak) 185
- 7.7. Postrzeganie sprawozdawczości niefinansowej przez społeczeństwo ukraińskie (autorka: Inna Khovrak) 190
- 7.8. Rola uniwersytetów w rozpowszechnianiu praktyk w zakresie CSR na Ukrainie na tle doświadczeń polskich (autorka: Inna Khovrak) 196
- 7.9. Wnioski 200

Zakończenie (autor: Ryszard Kamiński) 203

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ 209

Spis literatury 215

Spis aktów prawnych 229

Spis tabel 231

Spis rysunków 233

O autorach 235

ЗМІСТ

Wstęp	13
Передмова	19
Розділ I. Сутність корпоративної соціальної відповідальності	27
1.1. Вступ	27
1.2. Концепція та генезис концепції корпоративної соціальної відповідальності (автор: Ришард Камінські)	27
1.3. Важливість корпоративної соціальної відповідальності для розвитку суспільства та економіки (автор: Інна Ховрак)	35
1.4. Висновки	44
Розділ II. Стандарти та рекомендації щодо соціально відповідальної діяль- ності	45
2.1. Вступ	45
2.2. Стандартизація діяльності з корпоративної соціальної відповідальності (автор: Ришард Камінські)	45
2.3. Сфери та принципи корпоративної соціальної відповідальності згідно ISO 26000 (автор: Ришард Камінські)	53
2.4. Висновки	65
Розділ III. Управління корпоративною соціальною відповідальністю на під- приємстві	67
3.1. Вступ	67

3.2. Процес реалізації концепції соціально відповідального бізнесу (автор: Ришард Камінські)	68
3.3. Інструменти впровадження корпоративної соціальної відповідальності (Ришард Камінські)	73
3.4. Методи вимірювання результатів реалізації концепції соціально відповідального бізнесу (автори: Ришард Камінський, Андрій Колосок, Оксана Полінкевич)	78
3.5. Висновки	86

Розділ IV. Нефінансова звітність в системі ділового спілкування соціально відповідального підприємства

4.1. Вступ	87
4.2. Система комунікації підприємств із зацікавленими сторонами (автор: Ришард Камінські)	87
4.3. Фінансова та нефінансова інформація як об'єкт ділового спілкування (автор: Ришард Камінські)	94
4.4. Підходи до побудови моделі нефінансової звітності та процес їхньої підготовки (автор: Інна Ховрак)	100
4.5. Висновки	107

Розділ V. Регулювання нефінансової звітності у Європейський Союз, Польщі та Україні

5.1. Вступ	109
5.2. Регламенти Європейського Союзу (автор: Ришард Камінські)	109
5.3. Нормативно-правові акти, які діють у Польщі (автор: Ришард Камінські)	116
5.4. Правове регулювання нефінансової звітності в Україні (автор: Інна Ховрак) ...	122
5.5. Висновки	128

Розділ VI. Нефінансова звітність з питань корпоративної соціальної відповідальності в Польщі (автор: Ришард Камінські)

6.1. Вступ	131
6.2. Перший досвід складання обов'язкової нефінансової звітності суспільно важливими великими підприємствами	131
6.3. Обговорення окремих звітів щодо досліджень нефінансової звітності ...	142
6.4. Приклади нефінансової звітності групи LOTOS та PKN ORLEN	146

6.5. Дослідження бізнес-форуму відповідального бізнесу щодо корпоративної соціальної відповідальності	152
6.6. Висновки	155

Розділ VII. Розробка концепції корпоративної соціальної відповідальності та звітності в Україні

159	159
7.1. Вступ	159
7.2. Співпраця України з міжнародними організаціями щодо сталого економічного розвитку та корпоративної соціальної відповідальності (автори: Наталія Павліха, Ірина Кицюк)	160
7.3. Корпоративна соціальна відповідальність в Україні (автори: Ришард Каміньські, Оксана Полінкевич)	166
7.4. Сучасні тенденції нефінансової звітності в Україні (автор: Інна Ховрак)	172
7.5. Застосування стандартів звітності з корпоративної соціальної відповідальності на українських підприємствах: обрана практика (автори: Наталія Павліха, Ірина Кицюк)	176
7.6. Звітність з питань корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах фінансового сектору (банківська справа та страхування) (автор: Інна Ховрак) ...	185
7.7. Сприйняття нефінансової звітності українського суспільства (автор: Інна Ховрак)	190
7.8. Роль університетів у поширенні практик корпоративної -на Ховрак)	196
7.9. Висновки	200

Zakończenie (autor: Ryszard Kamiński)

Загальні висновки

Бібліографія

Список нормативно-правових актів

Список таблиць

Індекс графіків

Про авторів

7.3. Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw na Ukrainie (autorzy: Ryszard Kamiński, Oksana Polinkevych)

Koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu od co najmniej kilkunastu lat jest przedmiotem zainteresowania wielu podmiotów na Ukrainie, w tym organizacji propagujących zasady CSR, agend rządowych, uczelni wyższych, społeczności lokalnych, ale przede wszystkim samych przedsiębiorstw. Poniżej przedstawiono najważniejsze działania podjęte w tym obszarze i problemy, jakie napotyka gospodarka i społeczeństwo ukraińskie w procesie wdrażania zasad odpowiedzialnego społecznie biznesu.

Wśród przedstawicieli nauki zajmujących się uwarunkowaniami funkcjonowania przedsiębiorstw ukraińskich ugruntowane jest przekonanie, że ważnym impulsem do wdrażania praktyk CSR jest stopniowa integracja gospodarki ukraińskiej z nowoczesnymi gospodarkami Europy i świata, w tym wchodzenie ukraińskich przedsiębiorstw na rynek światowy oraz lokowanie przedsięwzięć gospodarczych na Ukrainie przez kapitał zagraniczny¹⁹⁸. Dzieje się tak dlatego, że istniejąca aktualnie konkurencja na rynkach międzynarodowych wymaga od przedsiębiorstw stosowania nowoczesnych formuł zarządzania i systematycznego kontaktowania się z otoczeniem rynkowym, w tym prezentowania osiągnięć nie tylko *stricte* finansowych, ale i w obszarach społecznym i środowiskowym. W literaturze ukraińskiej podkreśla się, że stosowanie odpowiedzialnych praktyk biznesowych niewątpliwie ma korzystny wpływ na gospodarkę i społeczeństwo. Pomaga w zrównoważonym i bezpiecznym dla środowiska rozwoju gospodarczym, a jednocześnie promuje zasady moralne i etyczne w kręgach biznesowych i społecznościach lokalnych¹⁹⁹.

Najbardziej popularne praktyki w obszarze CSR na Ukrainie nakierowane są na:

- poprawę stosunków pracy (poprzez wzrost wynagrodzeń, wypłatę premii, zapewnianie pracownikom możliwości pracy według elastycznego harmonogramu oraz wdrażanie programów rozwoju zawodowego),
- ochronę środowiska naturalnego (poprzez wprowadzanie energooszczędnych technologii oraz programów sortowania i usuwania odpadów),

¹⁹⁸ С. Король, *Нефінансова звітність підприємства*, „Вісник Київського національного торговельно-економічного університету”, nr 6, 2011, s. 102–113, http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2011_6_12.

¹⁹⁹ Т.Р. Бірюков, Н.М. Гуржій, *Сучасні практики ксв в українському бізнесі*, <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/48-2.pdf>, [dostęp: 3.03.2020 r.].

- poprawę relacji z konsumentami (poprzez polepszanie jakości produktów i usług, zapewnianie rzetelnej informacji i wiarygodnej reklamy, szkolenie pracowników obsługujących klientów, opracowywanie systemów zarządzania reklamacjami oraz uruchamianie „gorących linii” (centrów kontaktowych) dla konsumentów;
- rozwój regionów (poprzez alokację funduszy na cele charytatywne, pomoc w kształtowaniu krajobrazu),
- praktyki antykorupcyjne (poprzez przeciwdziałanie łapówkarstwu jako metodzie rozwiązywania problemów biznesowych)²⁰⁰.

Potwierdzają to wyniki badania popularności poszczególnych praktyk CSR na Ukrainie w latach 2010–2018. Okazało się, że najczęstszymi obszarami polityki CSR były polityka rozwoju i doskonalenia pracowników (76%), pomoc charytatywna (51%) oraz pomoc dla żołnierzy, przesiedleńców i mieszkańców terenów objętych działaniami militarnymi (30%)²⁰¹. Rozpowszechnienie akcji charytatywnych wynika przede wszystkim z trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej i problemów humanitarnych w wyniku konfliktu zbrojnego we wschodniej Ukrainie, a także aneksji Półwyspu Krymskiego przez Rosję. Do podobnych wyników doszli badacze z Kijowskiego Międzynarodowego Instytutu Socjologii. W lutym i marcu 2018 r. ankietowali oni 400 przedsiębiorstw i organizacji pod kątem ich zaangażowania w działalność CSR. Okazało się, że 83% badanych jednostek realizowało politykę odpowiedzialności społecznej. Większość respondentów (75%) rozumiała odpowiedzialność społeczną jako politykę rozwoju i poprawy warunków pracy pracowników. Jedna trzecia respondentów rozumiała ją jako inwestycje w rozwój regionalny, ochronę i wsparcie konsumenckie. Nieco ponad jedna czwarta respondentów definiowała odpowiedzialność społeczną jako pomoc dla uczestników operacji antyterrorystycznych we wschodniej Ukrainie i mieszkańców regionów, które zostały dotknięte konfliktem oraz pomoc charytatywną i ochronę środowiska²⁰².

²⁰⁰ Л.О. Бобко, А.В. Мазяр, *Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу*, „Ефективна економіка”, nr 5, 2019, <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7043>, [dostęp: 4.03.2020 r.].

²⁰¹ А. Зінченко, М.К. Саприкіна, *Розвиток КСВ в Україні: 2010–2018*, Юстон, 2018, s. 52.

²⁰² *Залучення приватного сектору до розвитку громад*, United Nations Ukraine, <http://csr-ua.info/csr-ukraine/library/дослідження-розвиток-кcv-в-україні-201/>, [dostęp: 12.05.2020 r.].

Warto zwrócić uwagę na znaczącą rolę organizacji charytatywnych w życiu społeczeństwa Ukrainy. W 2019 r. zarejestrowanych było 18557 tego typu organizacji. Według sondażu zleconego przez Zagoriy Family Foundation 17% organizacji charytatywnych swoją działalność opierało na darowiznach od przedsiębiorstw, a 19% tych podmiotów działalność tę prowadziło na wschodzie Ukrainy²⁰³. Rozwój działalności filantropijnej jest wspierany przez państwo. Od 2015 r. przedsiębiorstwa uzyskują ulgi podatkowe z tytułu tego typu działalności. Wynosi ona 4% dochodu za poprzedni rok, a od 2017 r. darczyńcy korporacyjni w przypadku wsparcia sportowych organizacji pozarządowych mogą ubiegać się o ulgi podatkowe w wysokości do 8% dochodów w ubiegłym roku²⁰⁴.

Znaczącym impulsem do rozwoju działalności przedsiębiorstw ukraińskich w obszarze CSR było wspomniane już w rozdz. 7.2 przystąpienie Ukrainy w 2017 r. do Deklaracji OECD w sprawie międzynarodowych inwestycji i przedsiębiorstw wielonarodowych. W celu realizacji postanowień Deklaracji Gabinet Ministrów Ukrainy w styczniu 2020 r. przyjął koncepcję realizacji polityki publicznej w zakresie rozwoju społecznie odpowiedzialnego biznesu na Ukrainie na okres do 2030 r.²⁰⁵. Określona w tej koncepcji polityka państwa ma zapewnić wsparcie rozwoju społecznie odpowiedzialnego biznesu większości przedsiębiorstw ukraińskich. Akcentuje ona potrzebę poprawy reputacji biznesowej (co ma zwiększyć ich możliwości rozwoju), wprowadzenia praktyki odpowiedzialnego podejścia do interesariuszy oraz zapewnienia zrównoważonego rozwoju Ukrainy i poprawy jakości życia społeczeństwa ukraińskiego.

Krzewieniem idei odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw zajmują się również organizacje pozarządowe. Najbardziej znaczącą z nich jest Centrum Rozwoju CSR. Organizacja ta prowadzi systematyczne badania na temat wdrażania zasad CSR przez biznes ukraiński. Z przeprowadzonej przez tą organizację w 2018 r. analizy wynika, że obecnie przedsiębiorstwa ukraińskie przestały postrzegać swoją odpowiedzialność społeczną wyłącznie jako działalność charytatywną. Ich priorytetem staje się rozwój i poprawa warunków pracy pracowników, rozwój regionalny

²⁰³ *Залучення приватного сектору...*, op. cit.

²⁰⁴ Ibidem.

²⁰⁵ *Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року*, Розпорядження КМУ від 24.01.2020 r. nr 66-р, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80>, [dostęp: 30.04.2020 r.].

i wsparcie konsumenckie. Z badań wynika również, że firmy ukraińskie próbują naśladować najlepsze praktyki międzynarodowe. Przykładem tego jest przygotowywanie przez coraz większą liczbę spółek raportów niefinansowych, w których CSR staje się częścią planowania strategicznego. Dzieje się tak w związku z procesem harmonizacji ustawodawstwa ukraińskiego z regulacjami UE, a konkretnie stopniowego dopasowywania regulacji ukraińskich do zasad określonych w Dyrektywie 2014/95/UE. Realizacją idei harmonizacji w tym zakresie jest przyjęcie przepisów dotyczących sporządzania przez przedsiębiorstwa ukraińskie raportu zarządczego (patrz podrozdział 5.4.). Badania Centrum Rozwoju CSR potwierdziły ponadto pojawienie się trendu wzrostowego liczby firm, które umieściły zadania z obszaru CSR w swojej strategii rozwoju i na nowo zdefiniowały system zarządzania, aby pozwalał na skuteczną realizację tych zadań. Dobrą praktyką w tym względzie jest tworzenie specjalnych budżetów na inicjatywy CSR (uczyniło to 24% badanych podmiotów)²⁰⁶.

Uzupełnieniem wyników tych badań jest informacja dotycząca wykorzystywania standardów CSR. Okazuje się, że popularnym w środowisku przedsiębiorstw ukraińskich jest międzynarodowy standard ISO 26000 oraz UN Global Compact. Wśród stosujących te standardy firm dominują te, które funkcjonują w ramach międzynarodowych grup kapitałowych. Są to np. NNEGC Energoatom, Coca-Cola Ukraine Limited LLC, METRO Cash & Carry Ukraine LLC, Ernst & Young, ATB-Market LLC, Kyivstar PJSC, Auchan Ukraine Hypermarket LLC, PJSC System Capital Management (SCM), DTEK Energy Holding czy PJSC Obolon²⁰⁷ (szerzej w podrozdziałach – 7.4. i 7.5.).

Poziom zaawansowania działań z zakresu CSR przez przedsiębiorstwa na Ukrainie, pomimo odnotowywania pozytywnych tendencji, jest oceniany krytycznie, szczególnie przez niezależnych badaczy i organizacje pozarządowe. Wskazują oni na najważniejsze niedostatki w funkcjonowaniu systemu CSR oraz istotne mankamenty w programie wdrażania tej idei do praktyki. Najczęściej podnoszone jest to, że:

²⁰⁶ Ю. Абакумова, *Не залишиться осторонь*, <https://business.ua/special/111-spetsproekt-krashchi-proekty-korporatyvnoi-sotsialnoi-vidpovidalnosti/7081-ne-zalishitisa-ostoron>, [dostęp: 30.03.2020 r.]

²⁰⁷ О.В. Прохоренко, В.І. Ковшик, *Розвиток концепції корпоративної соціальної відповідальності в контексті забезпечення сталого розвитку*, *Міжнародний науковий журнал „Інтернаука”*, Серія: „Економічні науки”, nr 3, 2020, <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2020-3-5700>, [dostęp: 20.03.2020 r.]

- brak jest utrwalonej w społeczeństwie świadomości idei społecznej odpowiedzialności obywatelskiej,
- wdrażanie idei odpowiedzialności społecznej ma charakter wymuszony i często jest po prostu odpowiedzią przedsiębiorstw na oczekiwania władz (niekiedy jest to uznawane za formę haraczu państwowego),
- brak jest przejrzystych procedur realizacji polityki społecznej na poziomie państwa i regionów oraz na poziomie przedsiębiorstw,
- formy i metody działalności społecznej przedsiębiorstw są często zależne od osobistych preferencji i zainteresowania menedżerów i właścicieli,
- występuje duża zmienność form aktywności społecznej w przedsiębiorstwach, które podporządkowują ją efektywności ekonomicznej,
- nierzadka jest praktyka kierowania korzyści z działań w obszarze CSR do członków kierownictwa przedsiębiorstw i wysoko wykwalifikowanych pracowników²⁰⁸,
- poziom rozwoju kultury korporacyjnej jest relatywnie niski²⁰⁹,
- średni poziom przejrzystości przedsiębiorstw jest niski,
- istnieje obawa przed ujawnianiem informacji przez przedsiębiorstwa ze względu na potencjalnie niekorzystne dla nich zachowanie konkurentów, pracowników, agencji rządowych i innych interesariuszy,
- ramy regulacyjne CSR są niedoskonałe, co jest czynnikiem demotywującym do działań społecznie odpowiedzialnych,
- mechanizm partnerstwa publiczno-prywatnego jest słabo rozwinięty, co zmniejsza szanse na zaangażowanie przedsiębiorstw w rozwiązywanie problemów społecznych i rozwój społeczności lokalnych,
- doświadczenie menedżerów we wdrażaniu do praktyki idei CSR jest niewystarczające,
- często notowana jest rozbieżność w rozumieniu CSR przez biznes i społeczność²¹⁰.

²⁰⁸ *Залучення приватного сектору...*, op. cit.

²⁰⁹ Т.Р. Бірюков, Н.М. Гуржій, *Сучасні практики КСВ в українському бізнесі*, 2019, <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/48-2.pdf>, [dostęp: 3.03.2020 r.].

²¹⁰ О.Ю. Мінц, Е.В. Камишникова, *Імплементация міжнародних стандартів у сфері корпоративної соціальної відповідальності на промислових підприємствах України*, „Ефективна економіка”, nr 9, 2019, s. 20.

W odpowiedzi na te problemy przedstawiciele nauki i biznesu rekomendują szereg propozycji, które ich zdaniem pozwolą się z nimi uporać; wśród nich wymieniają:

- wprowadzenie korzyści (podatkowych, celnych) dla firm, które pragną realizować zadania z obszaru CSR,
- przyjęcie krajowej strategii na rzecz korporacyjnych działań społecznych,
- utworzenie banku danych o potrzebach społecznych regionu, dotyczących prospołecznych inwestycji czy projektów środowiskowych,
- stworzenie platformy współpracy dla organizacji badawczych promującą ideę odpowiedzialności społecznej oraz świadczącą usługi edukacyjne i doradcze w tej kwestii,
- rozwój programów edukacyjnych dotyczących poprawy świadomości firm na temat zasad i praktyk wdrażania idei społecznej odpowiedzialności biznesu, w tym programów propagujących doświadczenia międzynarodowe,
- tworzenie organizacji pozarządowych promujących idee CSR²¹¹.

Warto podkreślić, że wśród tych propozycji jest również opracowanie dopasowanego do specyfiki przedsiębiorstw ukraińskich systemu wskaźników efektywności społecznej odpowiedzialności oraz propagowanie sporządzania raportów niefinansowych²¹².

Podsumowując, głównym bodźcem do wprowadzenia praktyk CSR na Ukrainie są aktualnie względy moralne; idea społeczeństwa obywatelskiego, w tym dotyczącego odpowiedzialności podmiotów gospodarczych przed społeczeństwem i środowiskiem, ma mniejsze znaczenie. Wśród głównych przeszkód we wdrażaniu polityki odpowiedzialności społecznej są zarówno przeszkody o charakterze regulacyjnym, finansowym, kulturowo-organizacyjnym, jak i mentalnościowym. Niewątpliwie czynnikiem wpływającym na intensywność i rodzaj podejmowanej działalności z obszaru CSR jest niestabilna sytuacja polityczna w kraju związana z konfliktem zbrojnym na wschodzie Ukrainy.

²¹¹ А. Зінченко, М.К Саприкіна, *Розвиток КСВ...*, op. cit., s. 52.

²¹² О.В. Прохоренко, В.І. Ковшик, *Розвиток концепції...*, op. cit.

7.4. Aktualne trendy raportowania niefinansowego w Ukrainie (autorka: Inna Khovrak)

Sporządzanie raportów zawierających informacje niefinansowe ma dla większości organizacji gospodarczych na Ukrainie charakter opcjonalny, a zasady ich przygotowywania i przekazywania nie były do 2018 r. regulowane na poziomie legislacyjnym. W związku z tym tylko relatywnie niewielka część przedsiębiorstw ujawnia takie informacje w swoich sprawozdaniach z osiągnięć. Pierwsze przypadki sprawozdawczości niefinansowej miały miejsce w 2008 r. Były to sprawozdania firm Kyivstar i DTEK sporządzone według standardu GRI. W latach następnych nastąpił niewielki wzrost przedsiębiorstw sporządzających raporty zgodnie z tym standardem; ukazują to dane tabeli 6 (przedstawiono je na tle statystyki dotyczącej całego świata oraz Polski).

Tabela 6. Liczba i dynamika prezentacji sprawozdawczości niefinansowej metodą GRI na Ukrainie w latach 2008–2017

Wskaźniki	Lata									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Na świecie										
Sprawozdania niefinansowe (w szt.)	1513	1997	2652	3964	4709	5324	5967	6440	7159	7170
Absolutny wzrost (w szt.)	-	484	655	1312	745	615	643	473	719	11
Stopa wzrostu (w %)	-	132,0	132,8	149,5	118,8	113,1	112,1	107,9	111,2	100,2
W Polsce										
Sprawozdania niefinansowe (w szt.)	6	10	14	23	29	44	36	45	43	44
Absolutny wzrost (w szt.)	-	4	4	9	6	15	-8	9	-2	1